

Beskrivelse af Smedehuset

Smedehuset (nogle gange fejlagtigt omtalt som "Smedehytten", engl: "The Blacksmith's House") er et hus på Ravnsbjergvej 74, 8800 Viborg. Smedehuset ligger på koordinaterne N56°7'38", 56°7'38"Ø11°49'28" på en sydvendt skråning oven for (20 højdemeter) den 342 ha. store Hald Sø, der er Danmarks tredje største og den anden dybeste (33 m) sø, og neden for (8 højdemeter) og 187 m sydsydvest for Hald Hovedgaard, som det deler matrikel (1A Hald Hgd., Dollerup) med og hører under.

Smedehuset ligger i Dollerup sogn, Viborg Domprovsti i Viborg Stift (indtil 1970 Dollerup sogn, Nørlyng herred i Viborg Amt). Indtil annekskirken Hald Ege kirke blev indviet i 1967, var Dollerup kirke¹ den nærmeste kirke. Smedehuset ligger administrativt i Viborg Kommune (indtil kommunalreformen i 1970 Dollerup-Finderup-Ravnstrup kommune) og i Region Midtjylland (indtil 2005 Viborg Amt). Hald Hovedgaard – og dermed Smedehuset – ejes af Staten via Naturstyrelsen, Kronjylland, som udlejer Hovedbygningen, Annekserne, Kapellet, Bestyrerboligen og Smedehuset til den selvejende institution Det Danske Forfatter- og Oversættercenter.

Smedehuset ligger på kanten af et særegent geologisk landskab, der blev formet af de enorme is- og vandmasser, der var i spil i den sidste istid. Ved Skelhøje² mod sydvest dannede isens hovedopholdslinje et knæk på 90 gr. Store ismasser fra tre tunneldale stødte sammen her, hvor iskanten havde sit knæk. Mens isen smeltede, fossede vandmasserne med voldsom kraft gennem tunneller i isen og under den frem

-
- 1 Det hedder sig, at Johan Rohde-maleriet, der hænger i Spisestuen på Hald Hovedgaard forestiller Dollerup kirke. Nærværende skribent kan nu ikke se, at det skulle være rigtigt.
 - 2 Efter nogle år uden købmand, er Skelhøje Købmandsgaard atter åben. Der er tale om en såkaldt socialøkonomisk virksomhed, som der kan læses mere om her: www.voreskobmand.dk. De fleste gæster i Smedehuset vil nu nok vælge at handle hos købmanden i Hald Ege (se note 4) eller i et af supermarkederne på Koldingvej på vej ind mod Viborg.

til gletscherporten ved Skelhøje. Herfra bredte vandet sig ud over det isfri Vestjylland. Da isbræen ved istidens afslutning rykkede tilbage, lå en enorm klump dødis tilbage i dalen. Her lå isklumpen, måske i årtusinder, før den smeltede efterladende sig det karakteristiske, bakkede landskab og ikke mindst den dybe Hald Sø.

I forhistorisk tid har jægerstenalderens folk sikkert haft deres sommerbosted ved Hald Søes kyster, hvor der var adgang til fisk. Områdets mange enkeltgravsgravhøje, f.eks. Guldbergs Høj³ lige øst for Hald Hovedgaard, men også en nu overpløjet høj lige nord for indkørslen til Hald Hovedgaard viser, at området var beboet i slutningen af yngre stenalder og ind i bronzealderen.

Søen og stedets navn, Hald (oldn. hallr= skråning), der tilhører en gruppe af korte usammensatte grundnavne, som sikkert går tilbage til før år 600, indikerer, at området var kendt og beboet i jernalderen. Helt nye metaldetektorfund af bl.a. klædespænder og smykker på markerne nord for Hald Hovedgaard viser, at vikingerne også har haft deres gang på Halds jorde.

Borgen Brattingsborg, også kaldet "Valdemars skanse", en borg af castrum-curia-typen, hvoraf to borgbanker er bevaret, er nævnt i tidlige kilder og er antagelig fra 1200-tallet. Den er det første af de navnkundige fem Halder.

Det offentlige BBR-register angiver, at Smedehuset er opført i 1800. Både det ældste matrikelkort, som via en tegning i Jacobsen 1985 (s. 63), og Original 1-kortet, der er "afcouperet i Anledning af Matriculeringen 1815", viser, at en aflang og betydelig længere bygning er beliggende præcist, hvor Smedehuset nu ligger. Det senere Original 2-kort, der er "Omtegnet i 1864" og var gældende frem til 1955, giver ingen afklaring; den samme lange bygning ses endnu på dette kort. Charlotte Amalie Schinkels "Perspectiv af Hald" tegnet den 17. februar 1790, som bl.a. ses i Jacobsen 1985 (s. 47) bidrager kun til forvirringen. Den bindingsværksbygning, som ses længst til venstre, er også et aflangt hus, men beliggenheden er ikke ud for barokanlæggets første terrasse som på de gamle matrikelkort. Jacobsen antager, at det er det hus, der i

3 Der stod indtil for nogle år siden et smukt træ på højen. Det er væk nu, fjernet af skovvæsenet, da det angiveligt bevirkede, at fårene på Ruinmarken lagde sig i dets skygge og dermed sled hul på højen. Da træet var væk, søgte fårene fortsat til højen, så nu er den hegnet ind.

brandtaxationen fra 1795 beskrives som ”Stald, huggehus og bolig for fodermester” (s. 48). Forvirringen øges yderligere af, at der i forskellige kilder omtales en ”Halds Smedegaard”, hvilket dog ifølge folketællingerne (se også nedenfor) synes at være en gård beliggende på den tidligere ”Smede-Mark” i det nuværende Hald Ege⁴.

Et hint til Smedehusets alder findes imidlertid i en lille gouache af Hald Hovedgaard, som maler og arkivar Rasmus Henrik Kruse (1796-1877) malede i slutningen af 1830erne. På billedet, som hænger på Viborg Museum, ses ikke bare det femte Halds rødstensgrundmurede hovedbygning og tagene af de tilhørende avlsbygninger, men også det nuværende Smedehus genkendeligt på både det røde tegltag, de valmede gavle og vestfacadens vindue-dør-vindue-symmetri. Som Smedehuset fremstår arkitektonisk i dag, taler alt for, at det er opført i perioden 1800-1830.

Smedehuset er på flere sider omgivet af høje løvtræer (hovedsagelig bøgetræer, men også selvsåede ahorn mm). Mod vest mellem søstien ved Hald Sø og Ravnsbjergvej er en stump fredsskov, der ikke ses på Kruses gouache, men som stykket ovenfor Ravnsbjergvej nok er fra 1930. Træerne mod nord-nordøst har samme højde og drøjde og må være fra samme periode. Neden for Smedehuset står nogle høje, solitære træer, samt en del krat, som tager udsigten over Hald Sø. Mod øst er der klippet en sti⁵ til den øverste terrasse i Parken ved Hald.

En 53 meter lang grusvej fører fra den asfalterede Ravnsbjergvej til Smedehuset og ender i en gruset vende- og parkeringsplads. Smedehusets have, dvs. det åbne areal omkring huset, udgør ca. 950 m², sådan at grunden er 50 m på den længste led og 27 m på det bredeste sted. Den største del af grunden er dækket af græsplæne. Resten af grunden er dækket af bygninger og det fornævnte grus. Der er ingen staudebede el. lign. på grunden. Den nederste del af haven er på to sider (syd og vest) afgrænset af en klippet bøgehæk.

4 I Hald Ege findes en købmand, Hald Ege Nærkøb. Ejeren, der kaldes HP, har i sin hvide kittel stået bag disken i over 50 år. Gæster på Hald – og i Smedehuset – lægger af og til vejen forbi den lille butik om ikke andet for at få prasket sig en lottokupon på. Det anbefales kun at købe varer, der er pakket ind. NB: tjek sidste salgsdato.

5 En kendt Brabrand-forfatters hustru har flere gange påpeget, at turisterne via denne sti går op til Smedehuset og derved forstyrrer arbejdsroen. Der vil snarest blive sat et ”privat”-skilt op der og ved vejen ned til Smedehuset.

Smedehuset består af tre bygningsdele. Den første del er det oprindelige hus, der ser ud som det, der er afbilledet på Kruses føromtalt gouache. Det måler 6,91 m på den lange led og 5,50 m på den korte led, og er orienteret nord-syd. Mod vest er der to tofagsvinduer (også kaldet "bondehusvinduer") og en blændet dobbeltdør. Mod syd er der to tofagsvinduer i stueetagen og et trefagsvindue i gavlen i første sals højde. Mod øst er der et enkelt tofagsvindue. Der er også et enkelt lille tofagsvindue i gavlen mod nord. Denne del af huset, der står på synlige sortsværtede syldsten, fremstår hvidkalket, men især på østsiden ses præget af munkesten (28 x 9 x 12 cm). At Smedehuset er bygget af munkesten, der er større end de mursten Halds hovedbygning fra 1789 er opført i, peger på, at det er bygget af genbrugte mursten f.eks. fra den ovenfor omtalte aflange bygning, som synes at have ligget på stedet, eller endda fra det fjerde Hald, Gregers Daas hovedbygning fra 1703, som angiveligt blev nedrevet i ca. 1800. I den sydvendte mur anes et buet stik fra en nu tilmuret større dør eller port.

Det halvvalmede tag er dækket af teglsten, der ikke er nye, men ikke så gamle som huset.

Husets anden og nyere del, der måler 3,51 x 4,78 m, er en tilbygning på nordsiden af den oprindelige bygning, og synes at være fra 1966. Tilbygningen, der har et let skrående eternittag⁶ og hvidkalkede ydervægge, indeholder Smedehusets indgangsdør⁷, et nyere dobbeltvindue mod vest og et lille vindue mod øst. På nordsiden støder denne del op til den tredje bygningsdel, et udhus af træ, opført i 1970'erne som del af en carport, der blev nedrevet⁸ i 2001.

Der er indlagt strøm (400 V) i Smedehuset. Smedehuset får som andre omkringliggende bygninger og huse – Hovedbygningen og tilhørende annekser, Hald-laden, Naturskolen ved Hald, Pilgrimsherberget, garagerne i Kampestenslængen, Bestyrerboligen og Traneskovhus – samt vandhanen ved lejrpladsen ved Lille Traneskov brugsvand fra det

6 Taget synes her i november 2014 at være blevet utæt, men der er sat en mand på sagen.

7 Døren er en nyere dør, der låses ved, at man løfter i dørhåndtaget, inden nøglen (udefra) eller vrideren (indefra) drejes.

8 Det var den daværende skovrider på Fussingø Statsskovdistrikt, der insisterede på at carporten skulle rives ned. Thomas fra Inderøen og en skovarbejder blev sat til at gøre det.

private vandværk på Hald Hovedgaard. Smedehuset er tilsluttet den offentlige kloak således, at hovedkloakledningen nordfra løber ind over Smedehusets grund. Endvidere er der i Smedehuset en fastnet-telefonforbindelse, som ikke er i brug⁹.

Smedehuset opvarmes af et oliefyr i et tostrengt centralvarmesystem af vandfyldte radiatorer. Dog er radiatoren på første sal mod syd luset enstrengt ind i stueetagens rørsystem¹⁰. I stuen står endvidere en lille brændeovn af typen Bekkasinen no. 4¹¹ fra maskinfabrikken Hekla i Allingåbro.

Smedehusets indretning er ganske enkel. Fra indgangsdøren i den anden bygningsdel nås en lille fordelingsgang med indbyggede skabe og adgang til toilettet (ligefrem), badeværelse med gennemgang til fyrrum (til venstre) og resten af huset (til højre). Fra denne del af huset er der indgang til køkkenet, som foruden nyere køkkenbord med åbne hylder, indeholder et lille bord med to stole, et komfur¹², et køle-fryseskab, samt en indbygget, stejl trappe til første sal. Den øvrige del af det originale hus er i dag én stor vinkelstue, og der er ingen tvivl om, at den indretning ikke er original, men af nyere dato. Sandsynligt er det, at vinkelstuen tidligere var to - eller endda tre - rum. Det oprindelige hus kan således have haft 4 eller 5 meget små rum, samlet omkring skorstenen i midten.

9 Adskillige gæster råber på internetforbindelse i Smedehuset, men det får de ikke.

10 Det betyder, at varmen ikke altid tilflyder denne radiator så godt, som husets gæster måtte ønske det. Det bedste råd der kan gives, er, at man sørger for, at radiatoren bagest i vinkelstuen lukkes, når der ønskes varme fra radiatoren ovenpå. Der er ikke evidens for, at rådet virker.

11 Bekkasinen er nem at tænde op og fyre i. Placer en 4-5 enkeltvist sammenkrøllede avissider forrest i ovnen, lige under luftskruen. Læg små tørre pinde eller fint kløvet brænde ovenpå og da lidt kraftigere pinde/brænde. Slut af med andre 3-4 enkeltvist sammenkrøllede avissider (til skorstenen!) og sæt da ild på. Læg ikke ovnsens runde låg helt på, men hold øje med, at de øverste aviser også antænder de nederste aviser. Ellers fyldes der flere avissider på øverst, indtil ilden knitrer lystigt i brændet. Suppler med tykkere stykker brænde, sådan at låget først lægges helt på, når der er ordentligt ild. Skru evt. ned for luftskruen. Bekkasinovnen skal/kan ikke fyldes med så meget brænde som andre ovne og kan f.eks. ikke brænde over; fodr den løbende med brænde, så giver den dejlig og ikke mindst hurtig varme. NB; der skal kun sjældent tømmes aske ud, en 2-3 gange om året er nok. Ovnen giver selv besked ved at brænde dårligt, når det er tid. Den kolde ovn tømmes nemmest for aske med et lille plastbæger, f.eks. sådan et der har været Fetaost i.

12 Komfuret har tidligere tilhørt Halds bogholder Joan. Får man drejet på børnesikringsknappen, virker komfuret ikke. Man behøver da ikke ringe til Joan, man skal bare dreje knappen tilbage.

Den nu blændede dobbeltdør midt på vestfacaden har da været husets hovedindgang, og foruden bryggers/køkken, et åbent ildsted og måske en bageovn har huset indeholdt en forstue, en stue og måske et (sove-)kammer. Den tilmurede port eller dør i sydvæggen antyder også, at der i en periode kan have været en smedje i denne del af Smedehuset¹³.

I Smedehuset er der i 1978 – jf. byggetilladelsen – foretaget en ”indvendig modernisering og oprettelse af badeværelse”. I praksis var der tale om, at det eksisterende fyrrum blev delt op med en muret væg, således at der blev indrettet baderum med væghængt vask og brusekabine¹⁴ i den ene del, mens fyret stod tilbage, nu drejet 90 gr., i den anden. Samme år gav en anden byggetilladelse lov til ”indretning af værelse i loftetage”, som den står indrettet i dag. Kokostæppet, der dækker hele rummets gulv, er dog af nyere dato.

Selv om der i kilderne ikke umiddelbart optræder nogen smed i Smedehuset på noget tidspunkt, er ingen tvivl om, at huset har været beboet af folk tilknyttet Hald Hovedgaard. I folketællinger, som findes fra 1787, 1834, 1840 og derefter stort set hvert 5 år, angives ikke tydeligt, hvem der bor i hvilket hus på Hald Hovedgaard. Men tager man i betragtning, at den øvrighedsperson (eller de øvrighedspersoner), der foretog folketællingen, bogstaveligt talt gik fra hus til hus og ”optalte” beboerne efterhånden, som man kom omkring, vil man se, at der umiddelbart efter (eller før, afhængig af, hvilken vej optælleren gik) herskabet i Hovedbygningen ofte optræder bl.a. en gartner, skytte, kusk, forrider, ladefoged, fisker, avlskarl eller forvalter: en af disse kan meget vel have boet med sin familie i Smedehuset. F.eks. nævner kirkebogen for Dollerup sogn, Nørlyng herred (Fødte kvinder) den 29. januar 1945 ”Fodermester Julius Jensen og Hustru Ingeborg Jensen i ’Smedehuset’, Hald Hovedgaard”¹⁵.

13 Halds tidligere leder Erling Greve Kristensen, der boede i Smedehuset 1984-92 (guderne må vide, hvordan han med sine ca. 1,90 m har kunnet komme rundt i det lavloftede hus), har ved gravearbejde i Smedehusets lokaliseret jern nok til, at han tør konkludere, at der har været smedet på stedet.

14 Brusekabinen er nedtaget i 2012. En af Smedehusets tilbagevendende gæster, en ældre mandlig oversætter, mente, at den lugtede af urin. Det er dog stadig muligt at tage brusebad i Smedehuset, idet et nyt armatur er monteret direkte på væggen (træ-)beklædning, og det klinkede gulv både har det rette fald og afløb.

15 I et brev til en kollega fra Hald skriver Theodor Hagerup således den 5. februar 1945: ”Kære Østergaard!

Da Staten overtog Hald Hovedgaard (og Smedehuset) i 1948 og drev landbruget videre, boede bedriftens folk fortsat i Smedehuset. Senere havde Den selvejende Institution Hald, som lejede sig ind i hovedbygningen på Hald Hovedgaard fra 1975, en hushjælp boende i Smedehuset, ligesom skovvæsenet, der stod for driften af Hald Hovedgaard, i perioder gav skovfogedassistenter m.fl. husly i Smedehuset. Fra 1984-92 boede Den selvejende Institutions Halds daglige leder i Smedehuset¹⁶. Siden blev huset i en årrække udlejet til personer uden formel tilknytning til hverken Hald Hovedgaards ejer eller lejer.

I juni 2001 overtog Det Danske Forfatter- og Oversættercenter (tidl. Den Selvejende Institution Hald) lejemalet mhp. at tilbyde danske forfattere og oversættere "langtidsophold" (1- 3 måneder) i Smedehuset. I efteråret 2001 blev huset gjort klar til indflytning og udstyret med møbler og andet inventar, men allerede inden det pr. 1. januar 2002 blev slået op som legatbolig, havde en 3-4 forfattere boet og arbejdet i huset¹⁷.

Jeg kunne tænke mig at De gerne hørte lidt herovrefra. Hr. og Fru Kristensen [red: Halds ejere] og jeg vender i øjeblikket hjem fra en trist begivenhed nede hos fodermesteren. De kunne tænke dem, at den lille pige der kom, døde 3 dage efter sin fødsel (29. jan.). En lille kreds heroppefra var samlede hos dem til en lille andagt ved 1-tiden. Så tog faderen den lille hvidmalede kiste der havde stået på spisebordet, mens vi sang en salme, under armen og satte den ud på en af hovedgaardens vogne og følget gik så ad de sneklædte veje til Dollerup. Også nede foran Niels Bugges Kro var der strøet lidt gran."

16 Se også note 13.

17 Forfatteren Charlotte Inuk var en af disse allerførste gæster i Smedehuset. Den 28. september 2001 søgte hun ophold i Halds legatbolig, Kapellet, som hun besøgte første gang i eftersommeren 1999, men som desværre var optaget i den ønskede periode. I stedet blev hun tilbudt "ophold i Smedehuset (det lille hvidkalkede hus længere nede af vejen, som vi er ved at gøre klar til langtidsopholdsbolig)", hvilket hun pr. e-mail straks reagerede på: "🌹 Wauh – det dér 'Smedehus' lyder alletiders, det ville være utrolig godt at kunne være virkelig helt for mig selv, også blot i en uge". Allerede inden hun når at få et emailsvar fra Hald, modtager Hald et postkort (billedsiden viser "Stackars Pettson" fra Findus og Peddersen-børnebøgerne) hvorpå Inuk på sin karakteristiske lyseblå-mørkeblå-rød-grøn-og-orange-tusch-facon skriver: "Kæreste Peter & Hald
Håber du fik min mail i sidste uge & tak i går for jeres hurtige reaktion. Som nævnt ville jeg være mere end (ovenud!) lykkelig [understreget med orange tusch] for et visit i "Smedehuset" [understreget med grøn tusch] mellem 5. og 24. november eller efter 8. december. Lad mig vide hvordan tingene står. Jeg glæder mig til gensynet! Knus og gode hilsner (+ ønsker og håb om FRED)
XXXXX FRA INUK XXXXXX"

Betænker man, at Smedehuset siden januar 2002 har haft omkring 300 refugiebesøg, er det klart, at de første planer om, at det skulle være beregnet for "langtidsophold", ikke holdt. Annalerne viser, at der de første år var adskillige forfattere, der blev bevilget ophold på tre måneder i Smedehuset, men også at nogle forfattere ret fra start ønskede at bo i huset i bare én eller to uger og fik lov til det.

Statistikken taler i øvrigt sit eget sprog. Fra 2002 til 2007 blev der bevilget mellem 11 og 18 refugieophold i Smedehuset om året med en gennemsnitlængde på mellem 16 og 23 dage. I 2008 steg antallet af årlige refugieophold markant til næsten 30, et niveau, der holdtes de følgende år, og som i 2013 gik helt op til 37. I samme periode varierer gennemsnitlængden af et ophold fra 10 til 14 dage¹⁸. Den store opgang i antallet af årlige smedehusophold fra 2008 hænger utvivlsomt sammen med, at fra dette år sagsbehandles ansøgninger om sommerophold (dvs. i månederne juni, juli og første halvdel af august) i Smedehuset og Kapellet samlet pr. 1. april, og at man i tildelingen af smedehusophold forsøgte at tilgodese så mange ansøgere som muligt.

Statistikken viser også, at det ikke er usædvanligt, at tidligere smedehusgæster søger tilbage til Smedehuset. Således har ca. 15 % af gæsterne i Smedehuset været der mindst 2 gange. Det højeste antal gange en enkelt forfatter (m.fl.) har opnået ophold i Smedehuset er 12 gange¹⁹. Flere har været der mere end 5 gange.

De fleste gæster i Smedehuset har i sagens natur været danske statsborgere, men også forfattere (m.fl.) fra Holland, Malaysia²⁰, Sverige, Tyskland og USA har fundet vej til Smedehuset.

18 Finder nogen på at multiplicere korteste gennemsnitlængde på smedehusophold med det største antal ophold på et år og finder anledning til at anholde, at $10 \cdot 37 = 370$ og at intet år indeholder så mange dage, kan det tilføjes, at både afrejse- og ankomstdagen tælles med i længden på opholdene; da nye smedehusgæster oftest ankommer samme dag, som den forrige gæst er rejst, tæller disse dage dobbelt.

19 Den førnævnte forfatter Charlotte Inuk (se note 17) ligger med hele 11 smedehusbesøg i top tre.

20 Den malaysiske forfatter skulle aldrig være endt i Smedehuset; det var en fejl. Som han vist selv sagde, han ville hellere sidde og skrive på Københavns hovedbanegård end i det ensomt beliggende Smedehus. Han udholdt dog sit ophold og reddede sin forstand ved at søge op til Hovedbygningen, som i samme periode var fyldt med venlige, danske forfattere (m.fl.), og ved i tide og utide at kokerere malaysisk mad til dem.

Der findes umiddelbart ingen statistik over fordelingen af smedehusophold tildelt til hhv. forfattere, oversættere og illustratører, dog er det sikkert, at skønlitterære forfattere er i overtal i Smedehusets besøgsstatistik. Reflekterer man over det, kan man komme frem til, at Smedehuset med dets forholdsvist isolerede beliggenhed og umiddelbare kontakt til naturen²¹, er et indlysende sted at finde den ro og fordybelse, der skal til for at skrive skønlitteratur²². Tilsvarende viser erfaringen, at visse, moderne oversættere, som er afhængige af online elektroniske ordbøger og søgemaskiner, afholder sig fra at søge til Smedehuset, der jo ikke har nogen internetforbindelse²³. Det samme kan i øvrigt siges om forfattere med et stort (online) researchbehov. Mere klassisk orienterede oversættere synes at klare sig med bl.a. ordbøger, som de låner fra biblioteket i Hovedbygningen.

Den høje belægningsprocent (over 90) og ikke mindst de mange "gængangere" i Smedehuset viser tydeligt, at Smedehuset tilbyder noget, som forfatterne (m.fl.) kan bruge. Det være sig afsondretheden, husets enkle og – i visse personers optik – romantiske indretning, den storslåede udsigt ned over Hald Sø og ikke mindst naturen lige omkring huset. Der er stor forskel på, hvordan den enkelte forfatter (m.fl.) gør brug af Smedehusets mangeartede kvaliteter. Nogle gæster flytter ind og synes at bringe deres hverdag med sig til Smedehuset, men nyder alle de æstetiske kvaliteter ved huset og dets omgivelse. Andre bruger Smedehuset til at slippe alt – og især alle hverdagens forpligtelser – og give sig deres skriveprojekt fuldstændig i vold²⁴.

21 Mht. emnet afsondrethed og natur henvises der til Henry David Thoreau: *Walden – Livet i Skovene* (Gyldendal, 2007), som bogens danske oversætter har efterladt et eksemplar af i Smedehuset.

22 Man kan nu også nemt mene, at det er noget romantisk vrøvl. Afsondrethed og ro – hvis man kan bruge det – befordre under alle omstændigheder flid og produktivitet.

23 Se også note 9.

24 Den slags Smedehusgæster, ser personalet på Hald knap nok noget til ifm. deres besøg på Hald. Måske hilser vi på dem ved deres ankomst (forudsat de ankommer i kontorets almindelige åbningstid), ellers finder de selv ind i Smedehuset efter den faste devise "Døren er åben, nøglen ligger indenfor". Vi ser dem måske køre forbi i tasmørket ude på Ravnsbjergvej på en af Halds cykler eller i egen bil, når behovet for fødevarer presser sig på, og de må ud og handle. Kommunikationen med personalet på Hald under opholdet begrænser sig til nogle korte sms-beskeder eller en seddel på køkkenbordet på Hald. Det er vores indtryk, at den slags gæster vender om på dag og nat. Men, hvad ved vi?

Som Smedehusets relative afsondrethed højner arbejdsmorale, giver plads til fordybelsen og øger produktiviteten, udfordrer den også – især i de mørke²⁵ vintermåneder – den enkelte beboers evne til at være alene i huset. Det er sket, at en forfattergæst er vendt om på dørrinet og straks er rejst hjem igen²⁶. Andre sunder sig, prøve at være i Smedehuset, forsøger at arbejde der og rejser så alligevel før tiden²⁷. Det er også set, at en forfatter har brugt et ophold i Smedehuset som en slags test af, hvordan det vil være at opholde sig alene i og skrive i isolerede omgivelser²⁸.

Læser man i den notesbog, hvori Smedehusets gæster siden februar 2002 har sagt farvel til huset og velkommen til den næste gæst, er det tydeligt, at faunaen omkring og i Smedehuset fylder en del. Musen er

25 Der stod indtil maj 2001 en lygtepæl neden for Hald Laden, et sted mellem der hvor Ravnsbjergvej svinger og indkørslen til Smedehuset. Nærværende skribent syntes som beboer i Bestyrerboligen, at det var unødvendig lysforurening, og som centerleder på Hald Hovedgaard, at det var en unødigt udgift; strømmen til lygtepælens lampe og en tilsvarende pæl/lampekombination nord for Hovedbygningen løb ind over Halds elmåler, og tænd-slukuret som år ud og år ind tændte for lamperne kl. 18 og slukkede dem kl. 6, gjorde ikke meget for at reducere strømforbruget. Løsningen blev – i første omgang – at skrue to sikringer ud og dermed slukke for lyset. Da skovrideren på Fussingø kontaktede Energi Viborg mhp. at få fjernet lygtepælene meddeltes dette: "Ejerskabet af belysningen fortøner sig i det uvisse, men Viborg Kommunale Værker har servicebet belysningen og Viborg Kommune har betalt for vedligeholdelsen. Det er rigtigt, at det er den selvejende institution på Hald, der har betalt for energien, idet gadelyset har været tilsluttet direkte i ejendommen. Lamperne vil derfor hurtigst muligt blive fjernet, giver det anledning til spørgsmål, kan undertegnede kontaktes.

Med venlig hilsen

Gert Ortkjær

Ingeniør"

26 Forfatteren, som ikke havde været på Hald før, bedyrede ellers i sin ansøgning: "Jeg har set billederne, og det er simpelthen bare lige mig med det lille hus". Ensomhed er måske ikke altid så romantisk, som det ser ud til på billederne.

27 En forfatter, som var en af de første gæster i Smedehuset, var bevilget en måneds ophold i Smedehuset, men rejste efter et par uger. "Til dagligt bor jeg sammen med et rockband i en lille københavnsk lejlighed. Det er for stille, for ensomt det her", sagde hun, inden hun rejste.

28 En amerikansk storby-/forstadsforfatter, som med et skateboard i sin rejsebagage deltog i et internationalt sommerophold Hald, tog små tre år senere over Atlanten for at bo 10 dage i Smedehuset. For nylig skrev han dette til Hald: "I'm writing because I'm in the woods again, this time in the state of Kentucky, a place called the Red River Gorge. The cabin is very small and all mine, and I'm here to write, and it is going well. I am always surprised by how effective solitude is on creativity and productivity both. There is simply no way to overstate this."

det dyr, der er nævnt oftest, og da altid ifm., at mus rumsterer indenfor i husets skabe og skuffer. Derefter følger fuglene på foderbrættet, som gæsterne lægger foder ud til. Ud over isfuglen, som ofte er set i Troldslugten bag Niels Bugges Kro, nævnes ingen specifik fugleart. Ræven og rådyr er også nævnt. Og en fårekilling²⁹.

Her slutter beskrivelsen af Smedehuset.

Litteraturliste

Chr. Jacobsen: *Hald* 1985

29 En forfatter, der tidligt besøgte Smedehuset, og som var følsom overfor fuldmånens stråler og derfor blændede vinduer af, og overfor oliefyrets støj og slukkede det, skrev sådan i bogen: "Her er en fårekilling, der 'pipper' ret så højt. Vær god ved den." Fårekillingen forsvandt, da der blev skiftet batteri i brandalarmen.

